

UKRAINIAN CULTURE

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-374-3-5>

UKRAINIAN-POLISH INTERSECTIONS IN THE CREATIVE ACTIVITY OF BOHDANA FROLYAK

УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКІ ПЕРЕТИНИ У ТВОРЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ БОГДАНИ ФРОЛЯК

Bebykh B. P.

*Master's student at the Department
of Music Theory
R. Glier Kyiv Municipal Academy
of Music
Kyiv, Ukraine*

Бєбих Б. П.

*магістрантка кафедри теорії музики
Київська муніципальна академія
музики імені Р. М. Глієра
м. Київ, Україна*

Богдана Фроляк є званою сучасною українською композиторкою. Її твори різних жанрів – камерно-інструментальні, хорові, камерно-вокальні, оркестрові – успішно виконуються у різноманітних українських та зарубіжних творчих проєктах і міжнародних фестивальних програмах. Визнання змістовної глибини та професійної досконалості творчості композиторки підкреслено декількома мистецькими преміями України: імені Л. Ревуцького (2000) за Симфонію № 1 «Orbis terrarum», імені Б. Лятошинського (2006) за Кларнетовий концерт, імені М. Лисенка (2010) за Другу симфонію, імені С. Людкевича (2011) за цикл «Lamento» та Диптих на вірші Т. Шевченка, Національною премією України імені Тараса Шевченка (2017) за симфонію-реквієм «Праведная душе...» та інші твори на слова видатного поета.

Творчість Богдани Фроляк вирізняється емоційною відкритістю та образною глибиною, логічністю та ясністю композиційного мислення, високим професіоналізмом у володінні сучасним композиторським письмом та поєднанням його з витонченим ліричним мелодизмом – глибинною рисою української музики. Для творів композиторки притаманне заглиблення у зосереджений монологічний стан і, разом з тим, драматичне проживання моменту, тонке поєднання різноманітних стилістичних елементів, жанрових витоків та композиційних ознак, наповнення музики асоціативними зв'язками, що кожного разу утворюють оригінальний, глибоко продуманий музичний твір.

Осередком професійного зростання (музична школа-інтернат, музична академія, асистентура-стажування) і теперішньої діяльності Б. Фроляк є Львів. Але також важливе значення має творчий зв'язок композиторки із Польщею, що існує вже тривалий час. У 2004 році вона стала учасницею піврічної стипендіальної програми «Gaude Polonia», яка започаткована Польщею (з 2003 року) для молодих митців з країн Центрально-Східної Європи та передбачає ознайомлення з сучасною польською культурою і вдосконалення творчої майстерності під керівництвом відомих польських композиторів. Завдяки «Gaude Polonia» Б. Фроляк потрапила до Краківської музичної академії у клас Збігнева Буярьського (1933–2018). Як згадує композиторка, «постать Буярьського дуже харизматична. Він надзвичайно цікавий композитор і надзвичайно цікава особистість. <...> Він... завжди наголошував на тому, що я не є його ученицею, а – молодим колегою» [2]. У цей період у творчому доробку Б. Фроляк з'явився Концерт для кларнета з оркестром (2005), який прозвучав на Міжнародному фестивалі сучасної музики «Dni Muzyki Kompozytorow Krakowskich» («Дні музики краківських композиторів»). Окрім того, за час стипендіальної програми композиторка представила свої твори на інших Міжнародних фестивалях у Польщі: «Starosądecki Festiwal Muzyki Dawniej» («Фестиваль музики минулого у Старому Сончі»), «Muzyka w Sandomierzu» («Музика в Сандомежі»), «Na skrzyżowaniu Kultur» («На перехресті культур», Краків, Старий Сонч), «Warszawska Jesień» («Варшавська осінь») [1, с. 70].

Після завершення програми Б. Фроляк продовжує періодичну співпрацю з Польським Інститутом в Україні, який залучає до творчих проєктів українських митців – стипендіатів «Gaude Polonia». Так, у 2007 році вона відгукнулась на ініціативу Інституту щодо написання музичних творів на тексти польських поетів і створила композицію «Jak modlitwa» («Як молитва») на тексти Адама Загаєвського. А 2010 року долучилась до проєкту Інституту про музичні твори, ініційовані кіномистецтвом, і створила «Пісні зірок» для симфонічного оркестру під враженням культового українського фільму «Тіні забутих предків» режисера Сергія Параджанова.

Також важливо згадати про творчу співпрацю Б. Фроляк із відомим польським диригентом українського походження Романом Реваковичем, яка триває багато років. Зокрема, знаковою подією 2008 року було виконання під орудою Р. Реваковича на київському фестивалі «Музичні прем'єри сезону» прем'єр творів молодих українських композиторів, серед яких – Б. Фроляк. Цей успішний проєкт отримав продовження у 2009 році, коли у Польщі та Україні відбувся концертний тур польського оркестру Sinfonia Iuventus під керівництвом Р. Реваковича з аналогічною

програмою. У 2018 році твори Б. Фроляк звучали під керуванням диригентської палички Р. Реваковича у концертах під час святкування в Україні та Польщі 100-річчя відновлення власної Незалежності. Також українська композиторка періодично залучається до концертів проєкту «Дні української музики у Варшаві», які ініційовані польським диригентом. Так, на цьогорічних Дев'ятих «Днях...» відбулася прем'єра Гобойного концерту Б. Фроляк у виконанні Симфонічного оркестру Вроцлавської філармонії NFM під керуванням Р. Реваковича.

Серед інших важливих українсько-польських перетинів у творчості Б. Фроляк – співпраця з польськими колегами у сфері театральної музики, яка, у свою чергу, надихнула її на створення симфонічного твору «Шлях», світова прем'єра якого відбулася 21 червня 2023 року у Dom Mainz (Кафедральному соборі Майнца, Німеччина) у виконанні Youth Symphony Orchestra of Ukraine під керівництвом Оксани Линів. Цей твір – одна з відповідей композиторки на російську загарбницьку війну проти України. За словами Б. Фроляк, битва між світлом і темрявою – вічне питання існування Всесвіту – зараз сконцентрована і спресована в часі та просторі. І ми – в центрі цієї боротьби. Проте Світло переможе.

Твір «Шлях» має літературну і театральну передісторію: згідно нотатку у партитурі, основою симфонічної композиції Б. Фроляк стала її музика до польського театрального проєкту, який, у свою чергу, був заснований на ілюстрованій дитячій книжці українських авторів Романи Романишин та Андрія Лесіва «Війна, що змінила Рондо». Книга вперше вийшла друком у Видавництві Старого Лева в 2015 році, після чого отримала багато літературних премій та була перекладена дев'ятьма мовами. На її сюжет вплинули драматичні події російської агресії проти України 2014 року, а в основі її концепції – спроба знайти слова і образи, за допомогою яких можна говорити з дітьми про жахи війни та про переможну силу Світла, яка є всередині кожної притомної людини.

Прем'єра польської вистави під назвою «Wojna, która zmieniła Rondo. Niezaropinajka» (з музикою Б. Фроляк) відбулася у Варшавському театрі ляльок «Гулівер» 17 вересня 2023 року (реж. Аніта Піотровська). Постановку було здійснено у рамках 12-го Фестивалю сучасної музики для дітей «Маленька варшавська осінь» та 65-го Фестивалю сучасної музики «Варшавська осінь».

Для симфонічного твору «Шлях» Б. Фроляк обрала одночастинну композицію, у чотирьох розділах якої втілено чотири емоційних стани, чотири етапи, чотири ступеня переживання драми війни, коли людська свідомість шукає шлях від темряви – до світла, від розпорошених уламків – до цілісності, від розпачу і дезорієнтації у просторі – до гармонійного дихання життя. Кожен з розділів при звучанні триває

приблизно однаковий час, але відрізняється складом оркестру, логікою розгортання матеріалу та інтенсивністю музичних подій.

Перший розділ є найбільш емоційно напруженим, тривожним та драматичним і містить декілька фаз динамічного наростання та спадання. Він наповнений розрізненими пульсаціями та інтонаційними спалахами, ламаними зворотами та хроматикою, що розпорошені у партіях різних груп оркестру, наче відбиваючи розірваний світ, у який прийшла війна.

Образний зміст другого розділу є втіленням глибокої експресивної лірики. Основну драматургічну роль беруть на себе струнні інструменти, у звучанні яких простежується неоромантична стилістика: на фоні щільного гармонічного шару (переважно септактордів без розв'язання) повільно розгортається протяжна лірична мелодія, оповита підголосками та забарвлена переходами від скрипки до віолончелі. А у верхньому регістрі «сопілкові» награвання дерев'яних духових нагадують про втрачену гармонію світу. Це – роздум-спогад у серпанку смутку.

Від початку третього розділу виникає образ спустошення, відчаю, певної відстороненості та ірреальності подій. Створюється це завдяки витриманим дисонуючим акордам струнної групи, на фоні яких повільно звучать щемливі низхідні мотиви глісандо, захоплюючи все більший простір.

Останній розділ «Шляху» є втіленням просвітленої, високої лірики. Зовнішня невибагливість, майже прозора гомофонно-гармонічна фактура, діатонічна наспівна мелодія на фоні тризвуків та септактордів з секундовим мерехтінням у струнних та дерев'яних духових – все це створює легкий, теплий, гармонійний звукообраз. Він сприймається як мрія про Світло. Таке завершення твору розкриває глибокий символізм назви та ідеї «Шляху».

Дослідження українсько-польських перетинів у творчій діяльності Богдани Фроляк надає можливість не лише доповнити літопис життєтворчості композиторки, а й поглянути з іншого ракурсу, усвідомити широке коло її творчих діалогів та розкрити різні грані світобачення.

Література:

1. Афоніна О. Діяльність Польського Інституту в Україні у контексті діалогу культур. Трансформаційні процеси в освіті у культурі: 36 матеріалів Міжн. наук.-творч. конф., Одеса, Київ, Варшава, 24-25 квітня 2013 р. Київ : НАКККиМ, 2013. С. 68–72.

2. Богдана Фроляк: «Хочу, аби моя музика була світлою» / Розмовляла Софія Іванова. Zbruc̆ : Інтернет-газета. 19 жовтня 2015. URL: <https://zbruc.eu/node/42730> (дата звернення: 12.05.2023).